

АДАПТАЦІЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА ДО ВИКЛИКІВ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА: СТАРТАПИ ЯК ПРАВОВИЙ ФЕНОМЕН

ADAPTATION OF CIVIL LAW TO THE CHALLENGES OF THE INNOVATION ENVIRONMENT: STARTUPS AS A LEGAL PHENOMENON

Розумейко Д.О., аспірант кафедри цивільного права
Національний університет «Одеська юридична академія»
ORCID ID: 0000-0001-8206-1031

Актуальність дослідження обумовлена стрімким розвитком стартап-екосистеми, зумовленим технологічним прогресом і глобалізацією економіки. Сучасна нормативно-правова база в Україні не відповідає динамічним умовам діяльності стартапів, що створює правову невизначеність, ускладнює залучення венчурного капіталу та ефективний захист інтелектуальної власності. В умовах зростаючої ролі стартапів у стимулюванні інновацій та економічного зростання, своєчасна адаптація законодавства є надзвичайно важливою.

Дослідження має на меті комплексно проаналізувати правове регулювання стартапів як інноваційних суб'єктів господарювання, визначити їх специфічні ознаки та розробити пропозиції щодо адаптації цивільного права до сучасних вимог інноваційного середовища.

У роботі застосовано методи аналізу наукової літератури та нормативно-правових актів, порівняльного правового аналізу, системного підходу та синтезу. Ці методи дозволяють узагальнити сучасні підходи до визначення поняття стартапу та виявити прогалини в існуючій законодавчій базі.

Дослідження встановило, що традиційні договірні конструкції та організаційно-правові форми не відповідають особливостям діяльності стартапів. Виявлено, що чинна правова база не забезпечує належного захисту інтересів інвесторів і засновників, не враховує високий рівень ризику та потребу у швидкому масштабуванні бізнесу. Окрему увагу приділено проблемам захисту інтелектуальної власності та регулювання інвестиційних механізмів, що потребують адаптації до специфіки інноваційних проєктів.

На основі проведеного аналізу сформульовано рекомендації щодо внесення змін до цивільного законодавства, зокрема – доповнення Цивільного кодексу визначенням стартапу як суб'єкта інноваційної діяльності та розробки адаптивних договірних механізмів для мінімізації правових ризиків. Запропоновані реформи сприятимуть створенню ефективного правового середовища, що стимулюватиме інновації, залучення венчурного капіталу та економічне зростання.

Ключові слова: стартап, цивільне право, інновації, інтелектуальна власність, адаптація законодавства.

The relevance of the research is determined by the rapid development of the startup ecosystem driven by technological progress and the globalization of the economy. The current legal framework in Ukraine does not meet the dynamic conditions of startup activities, which creates legal uncertainty, complicates the attraction of venture capital, and hinders the effective protection of intellectual property. In the context of the growing role of startups in stimulating innovation and economic growth, the timely adaptation of legislation is extremely important.

The aim of the research is to provide a comprehensive analysis of the legal regulation of startups as innovative economic subjects, to identify their specific characteristics, and to develop proposals for adapting civil law to the modern requirements of the innovation environment.

The study applies methods such as the analysis of scientific literature and legal acts, comparative legal analysis, a systemic approach, and synthesis. These methods allow for the generalization of current approaches to defining the concept of a startup and for identifying gaps in the existing legislative framework.

The research has established that traditional contractual structures and organizational-legal forms do not correspond to the specific features of startup activities. It was found that the current legal framework fails to adequately protect the interests of investors and founders, does not account for the high level of risk, and does not meet the need for rapid business scaling. Particular attention is paid to the issues of intellectual property protection and the regulation of investment mechanisms, which require adaptation to the specifics of innovative projects.

Based on the analysis, recommendations have been formulated for amending civil legislation—namely, by supplementing the Civil Code with a definition of a startup as an innovative economic subject and by developing adaptive contractual mechanisms to minimize legal risks. The proposed reforms will contribute to the creation of an effective legal environment that stimulates innovation, attracts venture capital, and fosters economic growth.

Key words: startup, civil law, innovation, intellectual property, adaptation of legislation.

Постановка проблеми полягає в тому, що стрімкий розвиток стартап-екосистеми, зумовлений технологічним прогресом і глобалізацією економіки, формує нову парадигму цивільно-правових відносин, яка виходить за межі традиційних рамок класичного цивільного права та потребує його концептуального переосмислення. Стартап наразі виступає не просто комерційним підприємством, а інноваційним проєктом, що поєднує науково-дослідну діяльність із високим рівнем підприємницького ризику та нетрадиційними бізнес-моделями [1]. Такі проєкти характеризуються швидким масштабуванням, високою невизначеністю щодо успіху та потребою в гнучкому підході до організації бізнесу. Традиційне цивільне законодавство, засноване на стабільних договірних формах, не завжди здатне адекватно охопити усі аспекти правовідносин, що виникають у сфері стартапів. Зокрема, постають проблеми щодо розподілу ризиків, захисту інтелектуальної власності, стимулювання венчурного інвестування та вирішення спорів між учасниками інноваційних проєктів.

Отже, постала науково-практична проблема формування адекватного механізму правового регулювання

стартапів. З одного боку, правове поле має стимулювати інновації та підприємницьку ініціативу, а з іншого – забезпечувати належний захист прав інвесторів і засновників, запобігаючи зловживанням та невизначеності. Актуальність цієї проблеми зумовлена тим, що стартапи стають ключовими драйверами економічного розвитку, і від ефективності їх правового регулювання залежить інноваційна конкурентоспроможність країни. Наразі в Україні правове середовище для стартапів перебуває лише на стадії становлення. Це вимагає наукового осмислення існуючих підходів та вироблення рекомендацій щодо вдосконалення законодавства у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття стартапу та особливості його діяльності активно досліджуються як в українській, так і в зарубіжній науковій літературі. Багато уваги приділено визначенню характерних рис стартапів та їх відмінності від традиційних підприємств. Узагальнення поглядів провідних науковців дозволяє виокремити декілька підходів до розуміння стартапу.

Наприклад, Касич А.О. відзначає, що ключовими ознаками стартапу є інноваційний характер і орієнтація

на швидке масштабування за умов значної ринкової невизначеності [2]. В той час, як І.І. Мазур підкреслює, що стартапи відрізняються впровадженням унікальних ідей і високими темпами росту, які забезпечують появу нової цінності для споживачів [3]. Саме реалізація інноваційних концепцій, на думку цих авторів, відрізняє стартап від традиційного бізнесу та створює конкурентні переваги.

Інноваційність діяльності стартапів підкреслена в роботах О.Б. Мрихіної, та зазначено, що метою їх діяльності є реалізація нових ідей у вигляді товарів чи послуг з потенціалом швидкого зростання [4]. У розуміннях автора стартап – це тимчасова організація, що тестує бізнес-модель і прагне знайти свою нішу на ринку. Т.В. Бачинський характеризує стартапи як нові тимчасові компанії у сфері високих технологій, які на початкових етапах мають обмежені ресурси, але активно залучають як внутрішні, так і зовнішні можливості (зокрема іноземні інвестиції) для розвитку [5]. В його дослідженні наголошено, що стартапи функціонують в умовах підвищеного ризику, а їх успіх значною мірою залежить від здатності ефективно використовувати доступні ресурси.

Також слід звернути увагу на монографію М.М. Хаустова, де автор звертає увагу на особливості становлення стартап-компаній, відзначаючи, що для них притаманна відсутність усталених організаційних форм та наявна необхідність швидкої адаптації структури бізнесу до змінних умов. Хоча пряма цитата не наводиться, із його роботи можна зробити висновок про важливість гнучкого менеджменту і поступового нарощування масштабів діяльності стартапу [6].

На підставі аналізу публікацій можна дійти висновку, що спільними рисами, які відзначають дослідники, є інноваційність, високий рівень ризику, орієнтація на швидке зростання та нестандартні підходи до ведення бізнесу. Водночас, автори акцентують різні аспекти: економісти – на «творчому руйнуванні» і новій цінності для ринку, фахівці з менеджменту – на гнучкості та адаптивності управління, правники – на невідповідності традиційних правових форм специфіці стартапів. Це свідчить про міждисциплінарний характер проблематики стартапів, де економічні та правові підходи тісно переплетені.

Окрім наукових публікацій, важливим орієнтиром є офіційні визначення. Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України №430 від 23.04.2024 року, стартап визначено як суб'єкт малого або середнього підприємництва чи авторський колектив, що орієнтується на створення та комерціалізацію інноваційного продукту [7]. Включення до цього визначення як юридичних осіб, так і фізичних осіб (науковців, освітян тощо) підкреслює зв'язок стартапів із науковими дослідженнями та високими технологіями. Фактично, держава почала формулювати поняття стартапу на рівні нормативних актів, визнаючи його особливий статус у інноваційній екосистемі.

Варто також розмежувати поняття стартапу та інших суміжних форм інноваційної діяльності. Наприклад, інноваційні центри, технопарки та наукові парки створюються для підтримки стартапів, але не є стартапами самі по собі. Вони забезпечують доступ стартап-команд до сучасних технологічних рішень, консультацій, лабораторій, фінансів та інших ресурсів, сприяючи проведенню досліджень і розвитку проєктів [8]. Однак такі структури виконують роль інкубаторів та акселераторів, а не самостійно реалізують високоризикові комерційні продукти. Отже, стартап як суб'єкт треба відрізняти від організаційно-інфраструктурних платформ, що слугують середовищем для його розвитку.

Підсумовуючи аналіз досліджень, можна констатувати, що проблема правового регулювання стартапів раніше розглядалася переважно в аспекті їх економічної сутності та потенціалу. Виявлено істотний науковий прогніз у дослідженні спеціальних правових механізмів для

стартапів. В аналізованих роботах порушували питання ІТ-права, інвестування та масштабування, але комплексного аналізу правового статусу стартапу зроблено не було. Таким чином, необхідно перейти від загальнотеоретичних дискусій про природу стартапів до конкретних правових рішень, які б заповнили виявлені лакуни.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри зростаючу увагу до феномену стартапів, правове регулювання їх діяльності в Україні залишається фрагментарним та концептуально неузгодженим. У чинному законодавстві відсутнє спеціальне нормативне визначення поняття «стартап», а Постанова КМУ №430 (2024) лише частково вводить термін у правове поле, не усуваючи загальної правової невизначеності. Стандартні договірні конструкції, орієнтовані на класичні бізнес-моделі, не враховують високої динаміки та гнучкості стартапів, що ускладнює укладення інвестиційних угод і потребує розробки адаптивних механізмів. Законодавство у сфері інтелектуальної власності не враховує специфіку цифрових інновацій (як-от алгоритми ШІ чи блокчейн), що створює труднощі з патентуванням та захистом авторських прав. Крім того, стартапи змушені обирати застарілі організаційно-правові форми, які не відповідають їх потребам, а чинна система державної реєстрації не забезпечує необхідної оперативності трансформацій. Відсутність єдиного закону про стартапи та механізмів державної підтримки (податкові пільги, доступ до інфраструктури) посилює необхідність комплексної модернізації правової бази у цій сфері.

Постановка завдання статті. Враховуючи окреслені прогалини, метою даної статті є комплексний аналіз правового регулювання стартапів та вироблення пропозицій щодо його вдосконалення на основі положень чинної науки і законодавства. Зокрема, дослідження передбачає вирішення таких завдань:

1. Узагальнити теоретичні підходи до визначення поняття та ознак стартапу, виявити ключові атрибути, що мають правове значення;
2. Проаналізувати правовий статус стартапів з позиції цивільного права, включаючи особливості договірних відносин, захисту інтелектуальної власності та вибору організаційно-правової форми;
3. Дослідити чинну нормативно-правову базу України, яка регулює інноваційну діяльність та підприємництво, на предмет її придатності для регулювання стартапів, виявити колізії та прогалини;
4. Запропонувати напрями вдосконалення українського законодавства для формування гнучкого правового режиму стартапів, що забезпечував би баланс інтересів інноваторів, інвесторів та держави.

Отже, стаття покликана сформулювати цілісне бачення спеціалізованої правової концепції стартапу. Реалізація поставлених завдань дозволить закласти підґрунтя для подальших законодавчих ініціатив та наукових дискусій щодо оптимального правового регулювання інноваційних відносин у сфері стартап-підприємництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для належного правового регулювання діяльності компаній зі статусом стартап, необхідно виокремити ключові атрибути:

– Інноваційність. Стартапи нерозривно пов'язані з впровадженням новаторських ідей, які до їх появи не були реалізовані на практиці. Інноваційність проявляється як у створенні унікальних продуктів або послуг, так і в розробці нових бізнес-моделей, що змінюють усталені ринкові стратегії [3]. З правової точки зору цей атрибут вимагає особливої уваги до охорони інтелектуальної власності. Стартап повинен вчасно оформляти права на свої розробки (патенти, авторські права, комерційні таємниці), задля забезпечення ексклюзивності використання інновацій та захисту від їх неправомірного копіювання конкурентами;

– Масштабованість. Фундаментальною характеристикою стартапу є здатність до швидкого розширення бізнесу без пропорційного зростання витрат [9]. Тобто модель стартапу розрахована на те, щоб при успішному запуску стрімко збільшувати обсяги виробництва/послуг та охоплювати нові ринки. Для правового регулювання масштабованості важливо передбачити гнучкі договірні механізми, що дозволяють змінювати умови співпраці у разі різкого зростання компанії. Наприклад, в інвестиційних угодах доцільно включати положення про можливий перегляд часток власності чи умов фінансування в залежності від досягнутих показників розвитку стартапу [10];

– Гнучкість та адаптивність. Для виживання стартапу надзвичайно важливою є здатність швидко змінювати стратегію і внутрішні процеси у відповідь на зворотний зв'язок ринку. Це означає, що управлінські рішення мають прийматися оперативно, без затримок на довгі узгодження, характерні для великих корпорацій, тобто правові механізми повинні цю гнучкість підтримати, а не стримувати. А саме мова йдеться, передусім, про гнучкість договірних відносин: договори між учасниками стартапу, засновниками, інвесторами мають включати умови про спрощену зміну положень за згодою сторін, можливість перегляду стратегічних цілей, адаптивні умови [10]. Такі положення нетипові для класичних договорів, але для стартапів вони критичні. Крім того, законодавство про господарські товариства має передбачати можливість швидкого реорганізаційного маневру – наприклад, спрощену процедуру зміни юридичної форми чи структури власності стартапу, що розвивається;

– Обмеженість ресурсів на початкових етапах. Ця особливість змушує засновників шукати зовнішні джерела фінансування та підтримки – звертатися до венчурних інвесторів, подаватися на гранти, вступати в бізнес-інкубатори. Класичні способи фінансування (кредити під заставу, емісія акцій) не завжди підходять стартапам через відсутність заставного майна чи невизначеність оцінки компанії. Тому у світі виробилися альтернативні інструменти – конвертовані ноти, SAFE, краудфандинг тощо, які потребують відповідного правового регулювання. В Україні інститути венчурного інвестування знаходяться лише в стадії розвитку, і законодавство має реагувати на появу нових форм фінансування.

Перелічені атрибути вказують на те, що стартап потребує спеціального правового режиму, який відрізняється від стандартного регулювання зрілих компаній. Правові моделі мають забезпечувати одночасно стимулювання новаторства і необхідний мінімум стабільності та передбачуваності для залучення інвестицій. Відсутність такого спеціалізованого підходу загрожує ситуацією, коли перспективні українські стартапи змушені реєструвати бізнес за кордоном, де правові умови сприятливіші.

З позиції цивільного права стартап виступає особливим суб'єктом господарювання, діяльність якого пов'язана з інноваціями та підвищеним ризиком [7]. На відміну від традиційних підприємств, де правовідносини між учасниками більш стандартизовані, у стартапах часто застосовуються адаптивні договірні механізми, що гнучко змінюються під потреби бізнесу. По суті, стартап можна розглядати як експериментальний правовий полігон, де відпрацьовуються нові правові конструкції взаємодії інвесторів, засновників, найманих працівників, партнерів тощо.

Правовідносини, що виникають у сфері функціонування стартапів, охоплюють комплекс договірних конструкцій, які формують правову основу їх діяльності. Насамперед йдеться про угоди між засновниками щодо організації та управління спільним бізнесом, інвестиційні договори між стартапами та венчурними фондами, договори з менторами, постачальниками послуг, а також партнерські угоди. Специфікою таких правовідносин

є необхідність підвищеної гнучкості договірних умов, що обумовлена високим рівнем невизначеності та динаміки у розвитку стартап-проектів. На відміну від традиційних підприємств, де договірні зобов'язання мають статичний характер, у стартапах поширеними є положення про адаптивні умови — наприклад, щодо перегляду часток участі, зміни вартості бізнесу або інших ключових параметрів у разі нових інвестиційних раундів чи істотних змін на ринку [10]. Застосування таких застережень дозволяє забезпечити належний баланс інтересів сторін, зменшити правові ризики та сприяти стабільному розвитку стартапу в умовах мінливого підприємницького середовища.

Більшість стартапів базуються на унікальній ідеї або технології, тому питання захисту інтелектуальної власності є надзвичайно важливим. Ефективний захист нематеріальних активів — зокрема винаходів, корисних моделей, комп'ютерних програм, комерційних найменувань, торговельних марок та комерційної таємниці — виступає необхідною умовою для стабільного функціонування та подальшого розвитку стартапу [11]. Наявна в Україні нормативно-правова база у сфері охорони інтелектуальної власності дозволяє здійснювати правову охорону результатів інтелектуальної діяльності. Водночас її застосування у контексті стартапів вимагає адаптації до високої динамічності таких суб'єктів. Зокрема, своєчасне патентування є критично важливим для залучення інвестицій, оскільки підтверджує право на виключне використання технології та мінімізує ризики недобросовісного копіювання. Аналогічно, реєстрація торговельної марки сприяє формуванню довіри споживачів і є передумовою для укладення договорів франчайзингу чи ліцензування. Отже, належне правове оформлення об'єктів інтелектуальної власності є невід'ємною складовою правового режиму стартапу, що потребує державної підтримки у вигляді спрощених та доступних процедур реєстрації.

Організаційно-правова форма стартапу є визначальним чинником для його правового статусу, структури корпоративного управління, розподілу прибутку та ступеня відповідальності учасників. В Україні засновники стартапів, як правило, обирають серед передбачених законодавством форм господарювання — товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ), акціонерне товариство (АТ) або фізична особа-підприємець (ФОП) [12]. Кожна з цих форм має власні правові переваги та обмеження. Зокрема, ТОВ забезпечує обмежену відповідальність, чіткий механізм розподілу часток та є більш привабливим для інвесторів, однак вимагає дотримання процедурних формальностей [14]. Форма ФОП забезпечує простоту адміністрування, проте передбачає повну майнову відповідальність і менш гнучкий механізм залучення капіталу [15]. У контексті стартапів, які функціонують в умовах високої ринкової динаміки, існує потреба в адаптивних юридичних конструкціях. Відсутність спеціальної організаційно-правової форми для інноваційних проектів зумовлює правову невизначеність і спонукає до використання компромісних моделей. Це створює необхідність у реформуванні чинного законодавства, зокрема щодо ТОВ, шляхом запровадження механізмів випуску конвертованих фінансових інструментів, опціонів для співробітників та інших інструментів венчурного інвестування, що нині нормативно не врегульовані в повному обсязі.

У цілому, правовий статус стартапу потребує комплексного підходу: через укладення гнучких договорів, належну охорону інтелектуальної власності та правильний вибір форми організації. Реалізація кожного з цих компонентів сприяє мінімізації правових ризиків та невизначеності, характерних для інноваційних підприємств, і створює стабільнішу основу для їхнього зростання.

Діяльність стартапів в Україні регулюється низкою нормативно-правових актів, хоча спеціального закону, що комплексно визначав би їхній правовий статус, наразі

не існує. Базовими актами виступають Цивільний кодекс України [16], який гарантує свободу договору та підприємництва, дозволяючи використовувати гнучкі договірні механізми та господарське законодавство, зокрема Закони України «Про господарські товариства» [17] і «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [18]. Останній визначає актуальні правові рамки для створення ТОВ — найпоширенішої форми для стартапів, завдяки обмеженій відповідальності та гнучкості у корпоративному управлінні.

Окрема роль належить законодавству про інтелектуальну власність, що включає Закони України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [19], «Про авторське право і суміжні права» [20] та «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» [21]. Ці акти забезпечують охорону ключових активів стартапів — технологій, програмного забезпечення, брендів, — без яких неможлива ані інвестиційна привабливість, ані комерціалізація інновацій.

У сфері інвестування діють Закони України «Про інвестиційну діяльність» [22] та «Про режим іноземного інвестування» [23], які гарантують захист прав інвесторів та визначають порядок внесення інвестицій. Додаткові можливості підтримки інновацій передбачені Законами України «Про інноваційну діяльність» [24] та «Про наукові парки» [25], що регламентують інфраструктурну підтримку через технопарки, бізнес-інкубатори, а також державне фінансування інноваційних проєктів.

Таким чином, в Україні склалася досить розгалужена нормативна база, що стосується різних аспектів діяльності стартапів — від корпоративного права до інтелектуальної власності та інвестицій. Однак цій базі бракує інтегрованості та специфічності. Більшість законів розраховані на «усередненого» суб'єкта господарювання або на класичні моделі інноваційної діяльності, тому при спробі застосувати їх до стартапів виникають прогалини та колізії. Зокрема, варто наголосити, що жоден закон прямо не визначає поняття стартапу, окрім згаданої постанови КМУ. Попри наявність нормативної основи, правове поле залишається фрагментарним: не визначено правову природу інструментів типу SAFE-договорів, відсутнє спеціальне регулювання краудфандингу. Внаслідок цього учасники ринку змушені адаптувати наявні правові конструкції або звертатися до іноземних юрисдикцій. Усе це обумовлює нагальну потребу у законодавчій уніфікації та впровадженні цілісної стратегії правового супроводу стартап-екосистеми в Україні.

З метою комплексного вдосконалення правового середовища для інноваційних стартапів доцільно внести низку узгоджених змін до ключових нормативно-правових актів.

До Цивільного кодексу України розглядається можливим застосувати доповнення, стосовно надання визначення стартапу як «новоствореної юридичної особи, що здійснює інноваційну діяльність з високим рівнем підприємницького ризику та орієнтацією на швидке масштабування» та додатково визначити критерії відповідності осіб статусу стартапу.

У зв'язку з особливим режимом інвестиційної діяльності, необхідно розглянути можливість внесення змін до Глави 71 Цивільного кодексу України, стосовно положень «конвертованої позики», тобто передбачити можливість переходу позичодавця в корпоративний капітал та визначити істотні умови (тригерні події, valuation cap, discount, anti-dilution [26]).

У контексті запланованого нормативного закріплення статусу стартапу доцільно внести зміни до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань», допо-

внивши ст.9 положенням, за яким до Єдиного державного реєстру вноситься спеціальна позначка «стартап», що засвідчує відповідність юридичної особи критеріям, установленим у Цивільному кодексі України, а також розширити Розділ IV цього Закону нормою, яка визначатиме вичерпний перелік підтвердних документів (зокрема опис інноваційної технології або прототипу, кошторис R&D-проєкту, бізнес-план із оцінкою ринку та підтвердження строку діяльності не більш як п'ять років) для офіційного набуття або продовження зазначеного статусу.

З урахуванням інноваційної природи стартап-проєктів доцільно доповнити ст.5 Закону України «Про інноваційну діяльність» нормою, яка відносить до суб'єктів інноваційної діяльності в тому числі юридичних осіб, з відміткою «стартап» у Єдиному державному реєстрі.

У законодавстві, що регулює охорону інтелектуальної власності, пропонується внести зміни, що передбачатимуть зниження розміру державних зборів, скорочення строків видачі охоронних документів, упровадження спрощеної (електронної) процедури подання матеріалів, а також установлення презумпції належності виключних майнових прав роботодавцю-стартапу, якщо інше не обумовлено письмовим договором.

Висновки. Узагальнюючи проведені дослідження, можна стверджувати, що стартапи як суб'єкти інноваційної діяльності вимагають радикального переосмислення традиційних принципів цивільного права. Стрімкий розвиток технологій, глобалізація економіки та невизначеність ринкових умов створюють умови, за яких класичні договірні конструкції та організаційно-правові форми не завжди відповідають специфіці стартап-проєктів. Тому виникає нагальна потреба у впровадженні гнучких правових механізмів, здатних адаптуватися до високого рівня ризику та швидкого масштабування бізнесу.

Дослідження показало, що чинна нормативно-правова база в Україні, зокрема положення Цивільного кодексу, законів про господарські товариства та охорону інтелектуальної власності, не забезпечує комплексного регулювання стартапів. Відсутність спеціального законодавчого визначення поняття «стартап» породжує правову невизначеність, що ускладнює як залучення венчурного капіталу, так і ефективний захист інтелектуальної власності. Традиційні договірні відносини, які розроблені для стабільних бізнес-моделей, не враховують адаптивність та швидкозміненість інноваційних проєктів, тому виникає потреба у впровадженні умов, що дозволяють гнучко коригувати зобов'язання між учасниками бізнесу.

Особлива увага приділяється проблемі вибору організаційно-правової форми для стартапів. Обмеженість ресурсів на початкових етапах діяльності змушує засновників шукати альтернативні механізми фінансування, такі як конвертовані ноти чи SAFE-договори, які наразі не отримали належного регулювання. Запропоновано внести зміни до законодавства, що передбачатимуть створення спеціального правового режиму для стартапів, зокрема, шляхом доповнення Цивільного кодексу України визначенням стартапу як суб'єкта інноваційної діяльності з високим рівнем підприємницького ризику та орієнтацією на швидке масштабування.

Таким чином, для забезпечення належного правового супроводу стартап-екосистеми необхідно створити єдиний законодавчий простір, який би забезпечував баланс між інтересами інвесторів, засновників та держави, стимулював інновації та зменшував правові ризики. Реалізація запропонованих реформ сприятиме формуванню стабільнішої правової бази, що відповідає специфіці інноваційних проєктів та сприятиме економічному зростанню країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Диба М., Гернего Ю. Венчурне фінансування : навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2021. 144 с. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/19d356c2-7fc6-4991-a651-7be9d1509ec7/content>.
2. Касич А., Джура А. Стартапи як форма підприємницької діяльності: поняття, значення, зарубіжний досвід. Інвестиції: практика та досвід. 2019. Т. 2. С. 24–31. URL: <https://er.knuds.edu.ua/bitstream/123456789/13339/1/6.pdf>.
3. Мазур І., Буга М. Стартап як новий зміст у підприємстві. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2020. Економіка. С. 26–35. URL: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2020/209-2/4>.
4. Мрихіна О., Стояновський А., Міркунова Т. Перспективи стартап-компаній у контексті конкурентоспроможного розвитку українського ринку високих технологій. Актуальні проблеми економіки. 2015. Т. 9. С. 215–225. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2015_9_29.
5. Бачинський Т. В. Стартап в Україні: погляд з позиції ІТ-права. Право України. 2016. Т. 11. С. 176–182. URL: https://pravoua.com.ua/store/pravoukr/pravo_ukr_11_16/Bachynskiy_T_2016_11/.
6. Хаустов М. М. Стартапи: створення та масштабування : монографія. Харків : ФОП Лібуркіна Л. М., 2023. 224 с. URL: https://ndc-ipr.org/media/publications/files/Mono_Startups_aWK106u.pdf.
7. Про реалізацію експериментального проекту щодо створення на базі закладів вищої освіти, наукових установ мережі стартап-шкіл - інкубаторів - акселераторів : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.04.2024, № 430-2024-п : станом на 23.04.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2024-%D0%BF#Text>.
8. Глібо С. В., Розгон О. В., Стріжкова А. В. Інноваційне право : науково-практичний посібник : у 2 т. / ред.: С. В. Глібо, О. В. Розгон, А. В. Стріжкова. Харків : Право, 2020. Т. 2. 244 с. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2020/InnovativeLaw_2020/InnovativeLaw_2020.pdf.
9. Панкова М. О. Аспекти управління розвитком стартапів в сучасних умовах. Науково-виробничий журнал «Держава та регіон». 2024. Т. 1 (131) : Серія: Економіка та підприємництво. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2024/1_2024/11.pdf.
10. Інноваційне право : науково-практичний посібник / С. В. Глібо та ін. ; ред.: С. В. Глібо та ін. Харків : Право, 2019. 246 с. URL: <https://openarchive.nure.ua/server/api/core/bitstreams/1c12df97-cc65-43a6-bd78-ff89ea005ad2/content>.
11. Стефківський В. М., Гнит Д. В. Сучасні проблеми захисту авторських прав стартапів. XV Всеукраїнська науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих вчених «Ефективність інженерних рішень у приладобудуванні» : збірник праць конференції, Київ, Україна, 10–11 листопад. 2019. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського; Центр учбової літератури, 2019. С. 428–431. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/9e1d2f75-9da8-4cfb-9caa-dda806fa9048/content>.
12. Розумейко Д. О. Стартап як суб'єкт права: правові аспекти організації. Роль інновацій в трансформації образу сучасної науки : Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції, Київ, Україна, 27–28 груд. 2024 / ГО «Інститут інноваційної освіти», Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. Київ : АА Тандем, 2024. С. 81–85. URL: <https://novaosvita.com/wp-content/uploads/2025/01/InnTrlmModSc-Kyiv-Dec2024.pdf>.
13. Глібо С. В., Розгон О. В., Стріжкова А. В. Інноваційне право : науково-практичний посібник : у 2 т. / ред.: С. В. Глібо, О. В. Розгон, А. В. Стріжкова. Харків : Право, 2020. Т. 2. 244 с. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2020/InnovativeLaw_2020/InnovativeLaw_2020.pdf.
14. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю : Закон України від 06.02.2018, № 2275-VIII : станом на 08.03.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>.
15. Статус фізичної особи - підприємця: проблеми застосування законодавства : Роз'яснення Міністерства юстиції України від 14.01.2011, № n0012323-11 : станом на 14.01.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0012323-11#Text>.
16. Цивільний Кодекс України : Верховна Рада України від 16.01.2003, № 435-IV : станом на 10.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
17. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991, № 1576-XII : станом на 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#n376>.
18. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю : Закон України від 06.02.2018, № 2275-VIII : станом на 08.03.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>.
19. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15.12.1993, № 3687-XII : станом на 31.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text>.
20. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022, № 2811-IX : станом на 15.11.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>.
21. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15.12.1993, № 3687-XII : станом на 31.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text>.
22. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991, № 1560-XII : станом на 10.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>.
23. Про режим іноземного інвестування : Закон України від 19.03.1996, № 93/96-ВР : станом на 03.09.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
24. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002, № 40-IV : станом на 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>.
25. Про наукові парки : Закон України від 25.06.2009, № 1563-VI : станом на 15.11.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1563-17#Text>.
26. Nathoo K. Understanding SAFEs and priced equity rounds. YCombinator. Library. 17.10.2018. URL: <https://www.ycombinator.com/library/6m-understanding-safes-and-priced-equity-rounds>.